

УДК 339.54

Клюско Л. А.

Джура І. С.

Національний університет державної податкової служби України

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Досліджено сучасний стан торгівельних відносин України з країнами Європейського Союзу. Обґрунтовано переваги створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Визначено напрями реформування зовнішньої євроінтеграційної політики держави.

Ключові слова: зона вільної торгівлі, Європейський Союз, європейська інтеграція, угода про асоціацію, зовнішня торгівля.

Постановка проблеми. З часу проголошення незалежності Україна заявила про себе як про демократичну державу з відкритою економікою, що прямує до розвинутих ринкових умов господарювання.

Останні кілька років досить негативно позначилися на економіці нашої держави. Особливо в кризові 2008-2009 рр. відбулося значне зниження експорту, падіння ліквідності банківської системи, зростання рівня зовнішньої заборгованості. Варто також відмітити зміну державного керівництва та нестабільну політичну ситуацію.

Що стосується міжнародної співпраці, то ці роки ознаменувалися приєднанням України до Світової організації торгівлі (лютий 2008 р.), що послужило плацдармом для початку переговорів про створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та Європейським Союзом (ЄС). Переговори щодо заключення нового базового договору між Україною та ЄС, на заміну чинної Угоди про партнерство та співробітництво, були започатковані ще у березні 2007 року. В результаті цих переговорів у 2008 році сторони узгодили назву майбутньої угоди – Угода про асоціацію [1]. А у 2010 році з прийняттям Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. [2], європейський курс розвитку вітчизняної економіки визначено пріоритетним.

Однак, незважаючи на те, що на законодавчому рівні «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі» [2] визначено пріоритетним напрямом зовнішньої політики України, насправді, останнім часом про абсолютний пріоритет євроінтеграції говорити проблематично. Особливо яскраво цей факт проявився під час нагоди підписання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною 28 листопада 2013 року. Наслідки для України очевидні: угода не підписана – чергова можливість перспективної співпраці втрачена, а отже, зроблений крок назад на шляху інтеграції до європейської спільноти.

Без сумніву, зовнішньоторговельні відносини України з ЄС мають важливе значення для української економіки. Всі країни ЄС є торговими партнерами України, крім того, усі наші західні сусіди в останні роки стали членами цього інтеграційного об'єднання.

Незмінність європейського вибору України зумовлена самим фактом цивілізаційної приналежності до спільноти європейських народів. Інтеграція в європейський політичний, економічний і гуманітарний простір є стратегічним орієнтиром і системоутворюючим чинником розвитку держа-

ви. Складовими процесу зближення України з ЄС виступають поглиблення політичного діалогу, зміцнення європейського безпекового простору і підвищення ефективності інструментів співпраці у пріоритетних галузях інтеграції [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми євроінтеграційних процесів в Україні присвячені праці вітчизняних науковців Смирнної І. Є., Клименко І. В., Покришка Д. С. та інших. Зокрема, у своїй праці Смирнова І. Є. чітко проаналізувала процес європейської інтеграції України та вплив на взаємовідносини Україна–ЄС російського фактору. Автор наголошує на необхідності підписання Угоди про асоціацію на найближчому саміті Україна–ЄС та на доцільності низки реформ у галузі судочинства, прокуратури, нового виборчого законодавства [4]. Покришка Д. С., проаналізувавши структуру експортно-імпорتنних операцій України та ЄС, запропонував рекомендації щодо підвищення дієздатності політики держави в умовах розвитку відносин з ЄС [5].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи вищезазначене та зважаючи на реалії сьогодення етапу взаємовідносин України з ЄС, багато проблем у цій сфері потребують подальших досліджень та глибокого аналізу прийнятих рішень стосовно євроінтеграції нашої держави, особливо в частині Угоди про асоціацію щодо створення ЗВТ, яка є невід'ємною складовою Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і становить її лівову частку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначити конкретні переваги для України від укладення Угоди про асоціацію з ЄС в частині запровадження ЗВТ, а також окреслити напрями реформування державної євроінтеграційної політики.

Виклад основного матеріалу. Зовнішня торгівля традиційно є одним з основних чинників економічної динаміки України. Її структура дає можливість визначити конкурентні позиції країни на світових ринках, виявити економічні «ніші», в яких вона є конкурентоспроможною [5]. Нарощення економічного співробітництва з країнами ЄС залишається ключовим стратегічним пріоритетом зовнішньоекономічного розвитку України, реалізація якого є перспективним продовженням діалогу між Україною та ЄС у процесі побудови двосторонніх взаємовідносин.

Україна має розвинені торгівельні зв'язки з європейськими країнами-учасниками ЄС. Незважаючи на те, що наша держава здійснює зовнішню торгівлю з усіма країнами ЄС, у географічному розрізі імпорتنі та експортні потоки мають значний рівень концентрації. Так, у 2008 році на п'ять найбільших торговельних партнерів при-

падало більше половини експортних поставок (Німеччина, Італія, Польща, Нідерланди, Угорщина) і близько 60% – імпорتنих (Німеччина, Італія, Польща, Франція, Чехія). Такий високий рівень географічної концентрації зовнішньої торгівлі зберігається протягом всього періоду після розширення ЄС з 2004 року [5].

На сьогоднішній день ЄС є найбільшим торговим партнером України, на якого припадає приблизно 30% усього експорту держави, у той час як частка експорту ЄС в Україну складає лише 1% від загального експорту ЄС [6]. Отже, стан і розвиток торговельних відносин із ключовими зовнішніми партнерами має вагоме значення для економічного розвитку України.

Якщо говорити детальніше, то, незважаючи на від'ємне сальдо платіжного балансу України протягом 2008-2012 рр., експорт її товарів до країн ЄС за даний період збільшився з 18 129,5 млн. дол. США до 170 812 64,1 млн. дол. США [7]. Як бачимо, перехід на новий етап відносин Україна–ЄС не втрачає свого значення і на сьогодні залишається актуальним.

У цьому контексті варто зауважити, що за змістом поглиблена та всеосяжна угода про ЗВТ між Україною та ЄС – це широкомасштабна торговельна угода, яка спрямована на зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також на приведення українських правил та регламентів, що стосуються бізнесу, у відповідність правилам та регламентам ЄС з метою забезпечення вільного руху товарів і послуг між двома сторонами та взаємного недискримінаційного ставлення до компаній, товарів і послуг на території України та ЄС [6].

Разом з тим угода про ЗВТ за своєю суттю є значно ширшою, ніж просто угода про лібералізацію тарифів. На підставі узагальнення наукових підходів та експертних оцінок провідних економістів нами визначено конкретні переваги угоди для нашої держави, які полягають в наступному:

1. Доступ до великого ринку.

Укладення Угоди та започаткування ЗВТ розширить доступ для понад 500 млн. споживачів (зі значно вищою купівельною спроможністю) з 28 країн ЄС до передбачуванішого ринку. Тому зростання частки експорту на них означатиме задоволення дуже високих стандартів попиту, що вимагатиме вдосконалення технологічної та виробничої бази вітчизняної економіки, пошуку механізмів її інноваційного забезпечення. Для того, щоб Україна могла легко та ефективно продавати свої товари на цьому ринку, відповідні регламенти, стандарти вимоги щодо безпечності продукції мають бути гармонізовані відповідно до вимог ЄС. Після гармонізації та впровадження ЗВТ, більш тісна економічна інтеграція забезпечить українським товарам кращі умови доступу до ринку ЄС [6].

2. Нижчі ставки ввізного мита для українських товарів

Одним із найголовніших наслідків ЗВТ для підприємств буде негайне скасування ввізного мита для більш ніж 97% усіх товарів, що експортуються з України до ЄС, включаючи сільськогосподарські товари. Тільки для 3% експорту (деякі сільськогосподарські товари) ввізні мита не будуть повністю скасовані. Навіть для цих товарів певна частина експорту в межах тарифних квот буде здійснюватися на безмитній основі.

3. Доступ до державних закупівель в країнах ЄС

Гармонізація законодавства та процедур в сфері державних закупівель надасть можливість українським підприємствам приймати участь на рівних умовах з європейськими у проведенні робіт за державним замовленням, наданні послуг та у проведенні тендерів на рівні ЄС, національному та регіональному рівні. Обсяг цього ринку складає майже 2,5 трлн. доларів США [6].

4. Нижчі ціни та вищий рівень життя

Україна також знизить тарифні ставки на імпорту з ЄС. Це призведе до збільшення імпорту з ЄС, що забезпечить більш широкий вибір для споживачів та зниження цін. Виробники в Україні отримають доступ до широкого спектру більш дешевих промислових товарів, комплектуючих та обладнання. Крім того, кращі стандарти охорони здоров'я та безпечності продукції також будуть вигідними для українських споживачів, оскільки для них буде гарантована якість товарів та безпечність, що продаються [6].

Для українського бізнесу переваги можуть бути такими:

- безмитний доступ до найбільшого в світі ринку для більшості українських продуктів, що створює великі можливості для експорту;
- поліпшення доступу до ринків третіх країн через гармонізацію українського законодавства з законодавством ЄС і, відповідно, перехід на визнані в світі стандарти;
- кращу законодавчу захищеність прав інтелектуальної власності та застосування нових норм на практиці, що принесе вищі прибутки для винахідників і митців;
- кращий внутрішній інвестиційний та бізнес клімат.

Для держави як такої глибока і всеосяжна ЗВТ з ЄС означатиме підвищення ефективності управління державними фінансами, додаткові можливості для завершення вже розпочатих соціально-економічних реформ. Безсумнівними стратегічними перевагами є підвищення продуктивності праці, зменшення безробіття та рівня бідності [8].

Головна економічна вигода від заходів сприяння торгівлі полягає у здешевленні операцій з імпортування та експортування. Зараз відносна частка витрат на кордоні в ціні експорту складає від 4% до 6%. Розрахунки вказують на те, що ці витрати можна зменшити на 50% шляхом впровадження митних процедур ЄС. Крім того, нещодавнє дослідження в ЄС дозволило з'ясувати, що двома найважливішими факторами, що впливають на розвиток внутрішньої торгівлі в ЄС, стали скасування митної документації (48% відповідачів зазначили, що це мало позитивний вплив на їх бізнес) та скасування контролю на кордоні (42%). Це вказує на те, що український бізнес виграє від підвищеної ефективності на кордоні [9].

Проте, потрібно бути готовими до певних труднощів в процесі реалізації угод ЗВТ. Наприклад, можна очікувати тимчасового зростання витрат, пов'язаних із адміністративними та правовими змінами. Додаткових видатків від бізнесу потребуватиме дотримання високих стандартів. Вільна торгівля з таким потужним партнером як ЄС означатиме для українських компаній жорсткішу конкуренцію, якої можуть не витримати слабші фірми. Однак, якщо ЗВТ з ЄС і призведе до певних втрат у короткостроковій перспективі, то безперечними й вагомими будуть виграші на середньо-та довгостроковий терміни. Свідченням цього є досвід Польщі та країн Балтії.

Цілком очевидно, що переваги ЗВТ не будуть реалізовані автоматично. Цьому має передувати низка економічних та політичних реформ. Тому український Уряд, Верховна Рада та бізнес повинні працювати разом, щоб забезпечити впровадження цієї угоди, визначити перспективні напрями та забезпечити, щоб підприємства максимально скористалися можливостями, що надаються в рамках ЗВТ.

Висновки і пропозиції. Таким чином, ЗВТ вимагає від України приведення значної частини її законодавства та процедур у відповідність вимогам ЄС. Це означає, що Уряд повинен переглянути закони та адміністративні процедури та змінити їх таким чином, щоб забезпечити відповідність нормам та процедурам ЄС. Очікувані переваги ЗВТ можна реалізувати лише в рамках цього процесу.

Від Верховної Ради вимагається забезпечення співробітництва між представниками різ-

них партій, координації та аналізу відповідних зобов'язань, обов'язків та відповідності чинного та нового законодавства з тим, щоб забезпечити відповідність українського законодавства вимогам ЗВТ для реалізації переваг цієї угоди для бізнесу та суспільства в цілому.

Отже, наша держава не повинна втратити цей унікальний шанс, і щоб досягти оптимізації відносин з Європейським Союзом, Україна має, по-перше, оперативно вирішувати внутрішні соціально-економічні проблеми; по-друге, українське державне керівництво має чітко задекларувати незмінність зовнішньополітичного курсу на євроінтеграцію, проводити відкрити, прозору і зрозумілу для своїх громадян і світу інтеграційну політику, сповідувати європейські норми і стандарти життя; по-третє, розробити чітку програму дій Уряду з виконання угоди про асоціацію Україна–ЄС та механізми її реалізації.

Список літератури:

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Європейська інтеграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association>.
2. Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
3. Клименко І. В. Ризики європейського інтеграційного проекту: виклики та можливості для України / І. В. Клименко. – К. : НІСД, 2012. – 88 с.
4. Смирнова І. Є. Фактор російського впливу на євроінтеграційну політику України (2010-2013 рр.) [Електронний ресурс] / Смирнова І. Є. // Видання Донецького національного університету Науковий журнал «Історичні і політологічні дослідження». – 2013. – № 1(51). – С. 236-246. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Iipd/2013_1/texts/236-246.pdf.
5. Покришка Д. С. Торговельні відносини України з Європейським Союзом в умовах глобальної невизначеності [Електронний ресурс] / Покришка Д. С. // Науково-аналітичний збірник Національного інституту стратегічних досліджень «Стратегічні пріоритети». – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_1_2012.pdf#page=18.
6. Торгівля з ЄС. Роз'яснення поглиблено та всеосяжної угоди про вільну торгівлю (ЗВТ+) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://readymag.com/kis/eu-ukraine-fta/>.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Асоціація ЄС – Україна: що це дасть Вам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine>.
9. Михайленко О. Г., Мінгалієва Т. І. Асоціація ЄС–Україна: переваги створення зони вільної торгівлі для України [Електронний ресурс] / Михайленко О. Г., Мінгалієва Т. І. // Зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування та розвитку економіки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Дніпропетровськ, 5-6 квітня 2013 р.). У 2-х частинах – Дніпропетровськ : НО «Перспектива», 2013. Ч. 1 – 116 с. – Режим доступу : <http://perspektyva.dp.ua/files/conference/2013/04.05-06.2013-1.pdf#page=65>.

Клюско Л. А.

Джура И. С.

Национальный университет государственной налоговой службы Украины

ПЕРСПЕКТИВЫ СОЗДАНИЯ ЗОНЫ СВОБОДНОЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ С ЕВРОПЕЙСКИМ СОЮЗОМ

Резюме

Исследовано современное состояние торговых отношений Украины со странами Европейского Союза. Обоснованы преимущества создания Зоны свободной торговли между Украиной и ЕС. Определены направления реформирования внешнеэкономической евроинтеграционной политики государства.

Ключевые слова: зона свободной торговли, Европейский Союз, европейская интеграция, соглашение об ассоциации, внешняя торговля.

Klyusko L. A.

Dzhura I. S.

National University of State Tax Service of Ukraine

PROSPECTS OF CREATION FREE TRADE AREA UKRAINE WITH THE EUROPEAN UNION

Summary

The current state of trade relations between Ukraine and the European Union was investigated. The advantages of establishing a free trade area between Ukraine and the EU were defined. The directions of the reform of foreign trade of European integration policy were indicated.

Key words: Free Trade Area, the European Union, European integration, association agreement, foreign trade.